

KÖZPONTI
STATISZTIKAI
HIVATAL

VESZPRÉM MEGYE SZÁMOKBAN

2013

Tartalom

Főbb jellemzők	2
1. Népeség, népmozgalom	4
2. Munkaerőpiac	6
3. Egészségügy, baleset	8
4. Szociális ellátás	10
5. Oktatás, kultúra	12
6. GDP, kutatás-fejlesztés	14
7. Gazdasági szervezetek, beruházás	16
8. Mezőgazdaság	18
9. Ipar, építőipar	20
10. Lakás	22
11. Turizmus, kereskedelem, vendéglátás	24
12. Környezet, infrastruktúra	26
Veszprém megyei portré	28
Adottságok	28
Társadalom	30
Gazdaság	32
Kiemelt értékünk	34
A Herendi Porcelán	34

Jelmagyarázat

- A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- 0 A mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.
- .. Az adat nem ismeretes.
- + Előzetes adat.
- ... Nem közölhető adat.

Megjegyzések

A 2013. évi adatok általában előzetesek.

A kiadványban felhasznált adatok csoportosítása mindig az adott év január 1-jei állapotának megfelelő területi beosztás szerint történt.

A részadatok összegei a kerekítések miatt eltérhetnek az összesen adatoktól.

A százalék- és viszonyszámok kiszámítása kerekítés nélküli adatok alapján történt.

A módszertani információk és a fogalmak magyarázata megtalálható a Központi Statisztikai Hivatal honlapján.

		Veszprém megye	
		Megyeszékhely	Veszprém
BP	Budapest		
BÁ	Bács-Kiskun	Terület, km ²	4 464
		Települések száma ^{a)}	216
BA	Baranya	Ebből: város ^{a)}	15
		Népesség, ezer fő ^{a)}	349
BÉ	Békés	Városi népesség aránya, % ^{a)}	61,7
BO	Borsod-Abaúj-Zemplén	Népsűrűség, fő/km ²	78
		Foglalkoztatási arány, % ^{b)}	53,5
CS	Csongrád	Munkanélküliségi ráta, % ^{b)}	8,9
FE	Fejér	Alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, forint ^{b)}	128 693
GY	Győr-Moson-Sopron	Öregségi átlagnyugdíj, forint ^{a)}	115 573
		Tízezer lakosra jutó működő kórházi ágy ^{b)}	83
HA	Hajdú-Bihar	Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban, fő ^{b)}	11 781
HE	Heves	Felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevők száma, fő ^{b) c)}	8 729
JÁ	Jász-Nagykun-Szolnok	Egy főre jutó GDP, ezer forint ^{d)}	2 001
KO	Komárom-Esztergom	A kutatás-fejlesztés ráfordításai a GDP százalékában ^{d)}	2,14
NÓ	Nógrád	Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma ^{e)}	148
		Egy főre jutó beruházás, ezer forint ^{d)}	295
PE	Pest	Termőterület, ezer hektár ^{f)}	323
SO	Somogy	Egy főre jutó ipari termelés, ezer forint ^{b)}	2 157
SZ	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Tízezer lakosra jutó épített lakás ^{b)}	4
		Kereskedelmi szálláshelyen eltöltött vendégéjszaka, ezer ^{b)}	1 576
TO	Tolna	Ezer lakosra jutó személygépkocsi ^{e)}	330
VA	Vas	Ezer lakosra jutó internet-előfizetés ^{b)}	238
VE	Veszprém	Autópályák, autóutak, km ^{b)}	4
		Működtetett vasútvonalak, km ^{d)}	395
ZA	Zala		

a) 2014. január 1-jei adat.

b) 2013. évi adat.

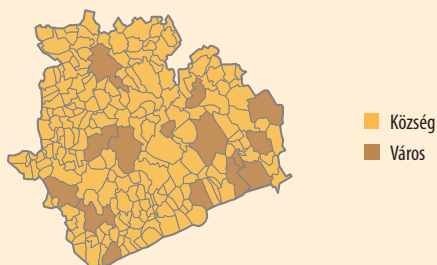
c) A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők adata.

d) 2012. évi adat.

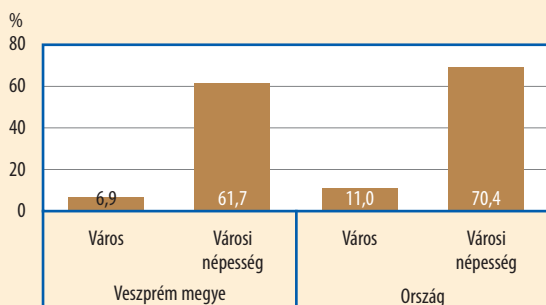
e) 2013. december 31-ei adat.

f) 2013. május 31-ei adat.

1. ábra A megye települései, 2014. január 1.

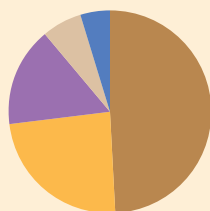

2. ábra A városok és a városi népesség aránya, 2014. január 1.

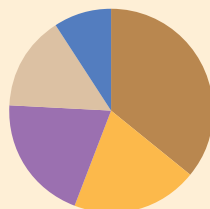
3. ábra A települések megoszlása népességnagyság-kategóriák szerint, 2013. január 1.

Veszprém megye

500 fő alatti	49%
500–999 fős	24%
1 000–1 999 fős	16%
2 000–4 999 fős	6%
5 000 fő és afeletti	5%

Ország

500 fő alatti	35%
500–999 fős	20%
1 000–1 999 fős	20%
2 000–4 999 fős	15%
5 000 fő és afeletti	9%

1. Népeség, népmozgalom

1.1. tábla A lakónépeség* alakulása és a főbb népmozgalmi események

Megnevezés	2011	2012	2013
Lakónépeség, január 1., ezer fő			
Férfi	172	171	170
Nő	184	183	182
Összesen	357	354	351
Ebből:			
megyeszékhelyen	64	61	61
többi városban	157	157	156
községekben	135	136	135
A lakónépeség korösszetétele, január 1., %			
14 évesek és fiatalabbak	14	14	14
15–64 évesek	69	69	69
65 évesek és idősebbek	17	17	17
Főbb népmozgalmi adatok			
Élveszületés, fő	2 881	2 999	2 867
Halálozás, fő	4 559	4 418	4 305
Házasságkötés, eset	1 249	1 282	1 298
Belföldi vándorlási különbözet, fő	-416	-238	-563

1.2. tábla A születéskor várható átlagos élettartam

(év)			
Nem	1990	2001	2012
Férfi	65,62	69,01	71,70
Nő	74,95	76,08	79,11

1.3. tábla Átlagéletkor

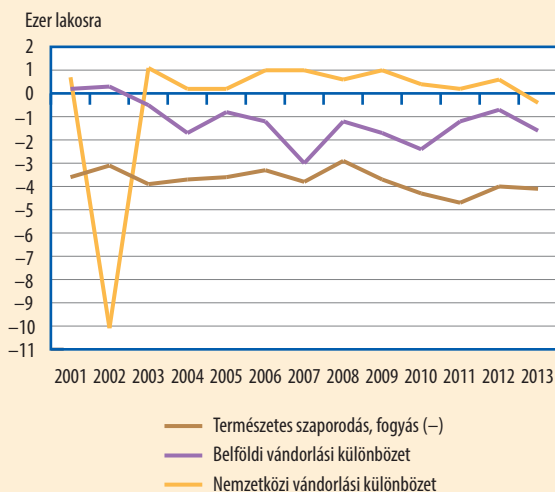
(év)			
Nem	1990	2001	2013
Férfi	34,6	37,0	40,3
Nő	37,4	40,5	44,1

* A 2011. január 1-jei lakónépeség a 2001. évi népszámlálás alapján, a 2012. és 2013. január 1-jei lakónépeség a 2011. évi népszámlálás alapján továbbvezetett adat.

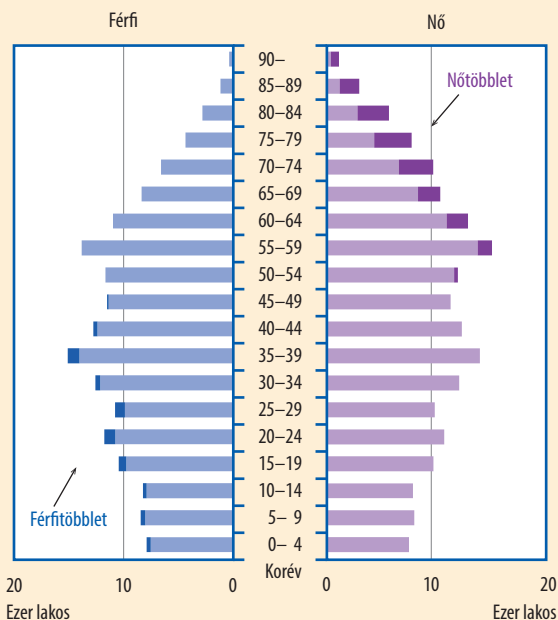
1. Ezer lakosra jutó természetes fogyás, 2013

(‰)

1.1. ábra A népességszámot alakító népmozgalmi események arányszámjai

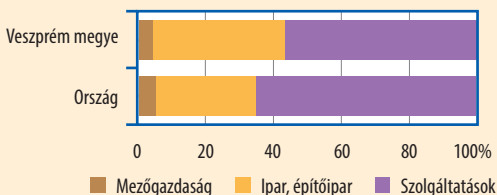
1.2. ábra A népesség száma nem és életkor szerint, 2013. január 1.

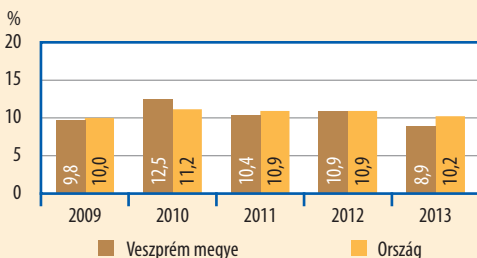
2.1. tábla A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása*

Megnevezés	2011	2012	2013
Foglalkoztatott, ezer fő	144,2	143,6	145,9
Ebből:			
középfokú végzettségű	97,2	96,8	100,9
diplomás	31,1	32,4	30,4
férfi	79,7	79,0	80,0
Munkanélküli, ezer fő	16,7	17,5	14,2
Ebből:			
legalább egy éve munkát keres	8,6	8,6	6,1
férfi	8,4	9,1	8,0
Gazdaságilag nem aktív, ezer fő	115,1	113,5	112,8
Ebből:			
szeretne dolgozni	7,4	6,5	7,8
nappali tagozatos tanuló	28,2	27,3	27,6
Aktivitási arány, %	58,3	58,7	58,7
Foglalkoztatási arány, %	52,2	52,3	53,5
Munkanélküliségi ráta, %	10,4	10,9	8,9

2.1. ábra A foglalkoztatottak megoszlása összevont nemzetgazdasági ágak szerint, 2013*

2.2. ábra A 15–74 éves népesség munkanélküliségi rátája*

* A KSH munkaerő-felmérése alapján.

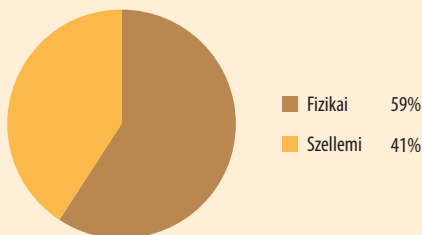
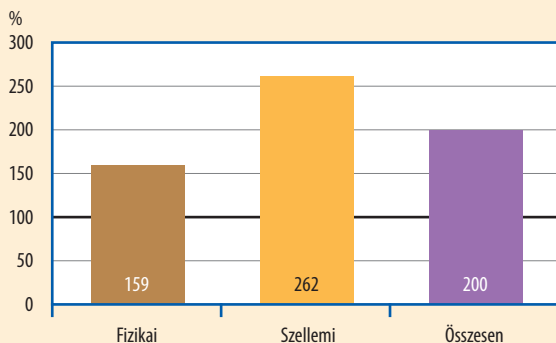
2. A 15–74 éves népesség foglalkoztatási aránya, 2013

(%)

2.2. tábla Havi bruttó átlagkereset állománycsoportok szerint*

Állománycsoport	2011	2012	2013
Forint/hó			
Fizikai foglalkozású	136 240	147 666	155 483
Szellemi foglalkozású	227 771	243 748	256 291
Összesen	172 835	186 181	196 477
Előző év=100,0			
Fizikai foglalkozású	107,0	108,4	105,3
Szellemi foglalkozású	104,0	107,0	105,1
Összesen	105,5	107,7	105,5

2.3. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók számának megoszlása állománycsoportonként, 2013***2.4. ábra** A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a minimálbér százalékában állománycsoportonként, 2013*

* Az évközi intézményi munkaügyi-statisztikai adatgyűjtési rendszer alapján.

3.1. tábla Háziiorvosi, házi gyermekorvosi ellátottság

Megnevezés	2000	2011	2012
Háziiorvos és házi gyermekorvos összesen	253	224	219
Egy háziiorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos, fő	1 485	1 583	1 609
Egy háziiorvosra jutó betegforgalom	10 338	11 474	11 569
Egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom ^{a)}	6 427	7 068	6 429

^{a)} Tanácsadás nélkül.

3.2. tábla Fekvőbeteg-ellátás

Megnevezés	2000	2012	2013
Működő kórházi ágyak száma	3 208	2 903	2 898
Működő kórházi ágyak tízezer lakosra jutó száma	86	83	83
Elbocsátott betegek száma, ezer	90	78	77
Ápolás átlagos tartama, nap	11	11	11
Ágykihasználás, %	84	80	81
Egynapos kórházi ellátás, ezer eset	..	8	8

3.3. tábla A járóbeteg-szakellátás leglátogatottabb rendeléseinek főbb adatai, 2012* (ezer)

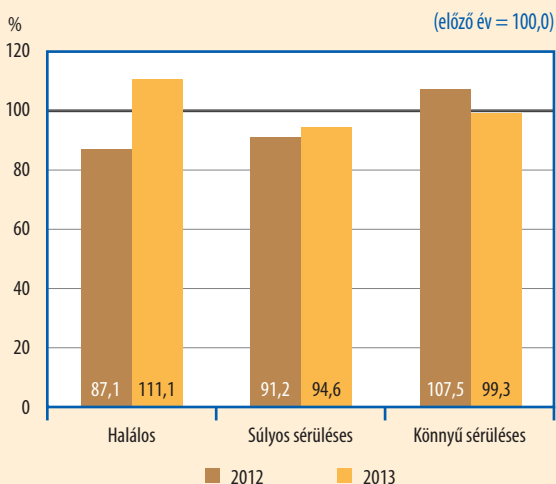
Megnevezés	Megjelenési eset	Beavatkozás	Teljesített szakorvosi munkaóra
Belgyógyászat	94	229	38
Sebészet	72	184	17
Képkeltő diagnosztika	202	384	59
Laboratóriumi diagnosztika	240	2 861	10
Fizioterápia	242	1 638	2
Reumatológia	93	466	18
Tüdőgyógyászat	127	250	18
Fül-, orr-, gégegyógyászat	72	226	15
Szemészet	75	245	21

* A MÁV adataival együtt. Az adatok csak a magyar biztosítás alapján végzett ellátásokat tartalmazzák.

3. A balesetet szenvedett személyek számának változása 2012 és 2013 között (%)

3.4. tábla Személysérüléses közúti közlekedési balesetek és a balesetet szenvedett személyek

Megnevezés	2000	2012	2013
Balesetek			
Halálos	43	27	30
Súlyos sérüléses	263	186	176
Könnyű sérüléses	277	403	400
Összesen	583	616	606
Balesetet szenvedett személyek			
Meghalt	47	28	36
Súlyosan megsérült	323	211	211
Könnyen megsérült	490	562	560
Összesen	860	801	807

3.1. ábra A közlekedési balesetek számának alakulása**3.5. tábla** Munkabalesetek

Megnevezés	2000	2012	2013
Összesen	1 275	670	599
Ebből:			
halálos	13	3	1
csonkulásos	21	11	6
súlyos	15	4	2

4.1. tábla A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők, január

Megnevezés	2012	2013	2014
<i>Ellátottak száma, fő</i>			
Összesen	102 631	101 881	99 877
Ebből:			
öregségi nyugdíj	69 452	72 296	74 265
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	13 053	12 597	12 065
<i>Havi teljes ellátás átlagos összege, forint/fő</i>			
Összesen	95 430	102 818	105 847
Ebből:			
öregségi nyugdíj	104 687	112 563	115 573
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	65 017	68 584	69 130

4.2. tábla Bölcsődei ellátás, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Működő bölcsőde	31	30	29
Működő férőhely	1 248	1 284	1 272
Kisgyermeknevelő	233	241	237

4.3. tábla Alap- és nappali ellátásban részesülők

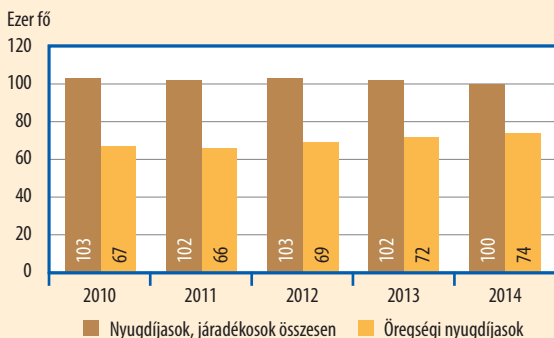
Megnevezés	2011	2012	2013
Idősek nappali ellátása	683	620	624
Szociális étkeztetés	6 894	6 952	6 972
Házi segítségnyújtás	3 320	5 191	5 566

4.4. tábla Gyermekvédelmi szakellátásban részesülők

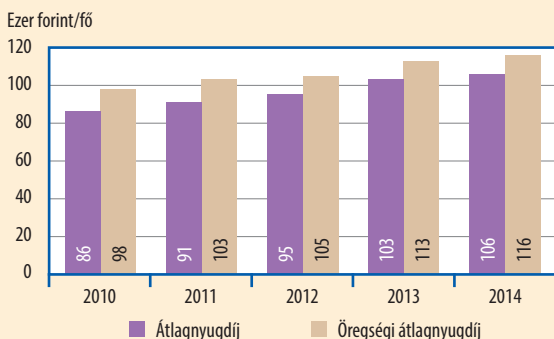
Megnevezés	2011	2012	2013
Gyermekotthonban nevelt kiskorú	137	138	142
Nevelőszülőnél nevelt kiskorú	325	308	317
Ápolást, gondozást nyújtó intézményben nevelt kiskorú	4	4	5
18 éves és idősebb gondozott	73	77	68
Összesen	539	527	532

4. Öregségi nyugdíjasok a népesség százalékában, 2014. január

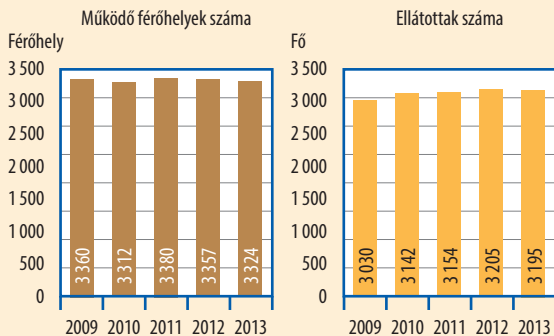
4.1. ábra A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, január*

4.2. ábra Átlagnyugdíjak, január*

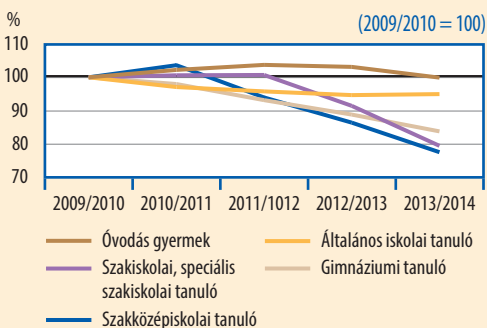
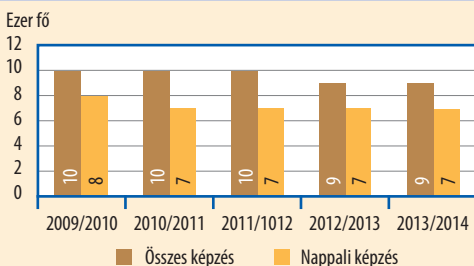
4.3. ábra A tartós és az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények főbb adatai

* A nyugdíjrendszer 2012. évi átalakítása miatt a 2012 előtti és utáni időszak adatainak összehasonlíthatósága erősen korlátozott.

5.1. tábla A köznevelési intézmények főbb adatai a nappali oktatásban, 2013/2014

Intézmény	Feladat- ellátási hely	Gyermek, tanuló	Egy gyermek- csoportra/ osztályra	Egy pedagógus- ra
			jutó gyermek, tanuló	
Óvoda	187	11 143	22	11
Általános iskola	147	25 165	19	10
Szakiskola, speciális szakiskola	33	5 003	21	13
Gimnázium	28	5 631	28	10
Szakközépiskola	28	6 150	25	12

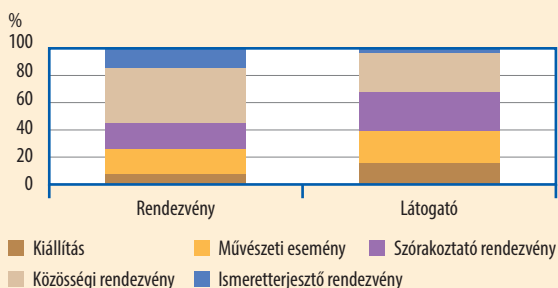
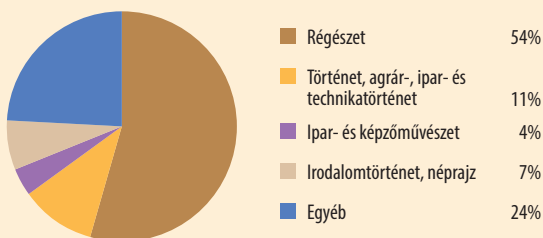
5.1. ábra Óvodai nevelésben, iskolai oktatásban részesülők a nappali oktatásban

5.2. ábra A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók száma*

* A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők. A főiskolai szintű, az egyetemi szintű és az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

5. Az ezer lakosra jutó általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban, 2013/2014

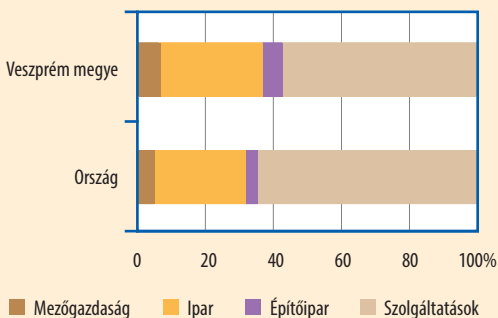
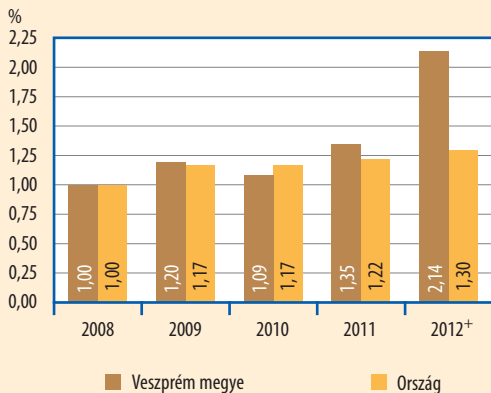
5.2. tábla A kulturális intézmények főbb adatai

Megnevezés	2011	2012	2013
Közművelődési intézmények			
Száma	262	249	286
Rendezvények száma	7 801	7 757	9 481
Látogatók száma, ezer	1 266	1 302	1 575
Muzeális intézmények			
Száma	39	37	35
Kiállítások száma	221	214	205
Látogatók száma, ezer	598	388	395
Települési könyvtárak			
Szolgáltatóhelyek száma	242	240	231
Beiratkozott olvasók száma, ezer	65	62	56
Könyvtári egységek száma, ezer	2 283	2 383	2 366
Kölcsönzött könyvtári egységek száma, ezer	1 024	959	795

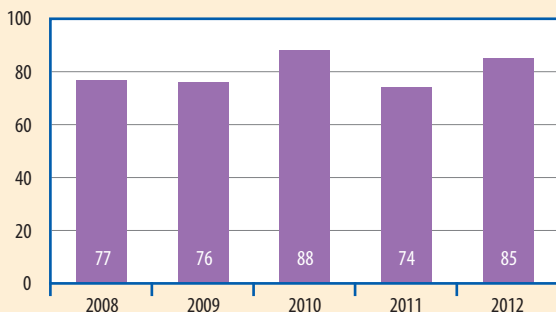
5.3. ábra Közművelődési intézmények rendezvényeinek és látogatóinak megoszlása, 2013**5.4. ábra A múzeumok leltározott tárgyi állományának megoszlása gyűjtemények szerint, 2013**

6.1. tábla A bruttó hazai termék alakulása

Megnevezés	2000	2005	2011	2012 ⁺
GDP piaci beszerzési áron, milliárd forint	409	600	694	706
Egy főre jutó GDP				
Ezer forint	1 087	1 641	1 951	2 001
Az országos átlag százalékában	85	75	70	71

6.1. ábra A bruttó hozzáadott érték megoszlása
főbb nemzetgazdasági ágak szerint, 2012⁺6.2. ábra A kutatás-fejlesztés ráfordításai
a GDP százalékában6. Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson az EU-27 átlagának százalékában, 2012⁺

6.3. ábra A kutató-fejlesztő helyek száma**6.4. ábra** A kutató-fejlesztő helyek számának megoszlása szektorok szerint, 2012**6.2. tábla** A kutató-fejlesztő helyeken dolgozók létszáma

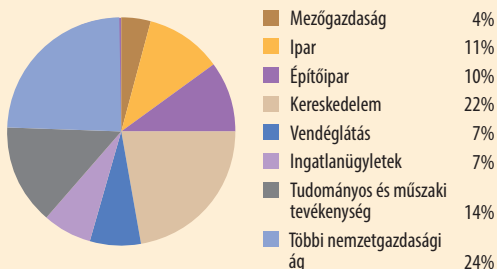
Megnevezés	2010	2011	2012
Tényleges létszám	1 109	1 371	1 856
Ebből: kutató-fejlesztő	679	911	1 098
segédszemélyzet	272	254	313
Az MTA tagja és a tudomány doktora vagy kandidátusa, PhD-, DLA-fokozattal rendelkező	255	251	293
Számított létszám ^{a)}	635	972	1 299
Ebből: kutató-fejlesztő	385	667	846
segédszemélyzet	152	155	245

^{a)} A kutatásra, kísérleti fejlesztésre fordított munkaidő arányában teljes munkaidejű dolgozókra átszámított adatok.

7.1. tábla A regisztrált gazdasági szervezetek száma, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Társas vállalkozás	13 676	13 862	13 510
Ebből:			
korlátolt felelősségű társaság	8 858	9 304	9 301
részvénytársaság	76	79	84
betéti társaság	4 042	3 799	3 463
Önálló vállalkozó	37 652	37 364	37 998
Ebből:			
főfoglalkozású	13 269	13 133	13 370
mellékfoglalkozású	16 353	16 562	16 943
Vállalkozás összesen	51 328	51 226	51 508
Nonprofit szervezet	4 762	4 793	4 783
Költségvetési és egyéb szervezet	781	742	676
Összesen	56 871	56 761	56 967

7.1. ábra A regisztrált társas vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2013. december 31.

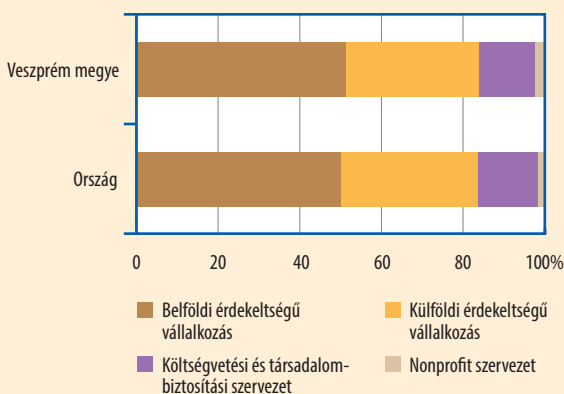
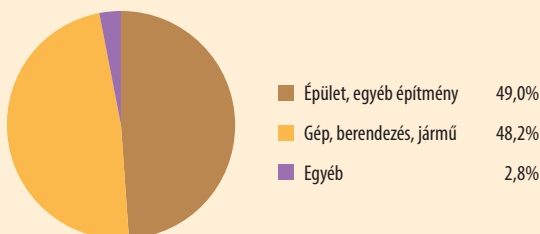
7.2. tábla A regisztrált társas vállalkozások száma létszám-kategória szerint, december 31.

Létszám-kategória, fő	2011	2012	2013
0– 9	12 748	12 908	12 585
10– 49	780	804	776
50–249	117	117	117
250–	31	33	32
Összesen	13 676	13 862	13 510

7. Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozás, 2013. december 31.

7.3. tábla A beruházások* teljesítményértéke és volumenindexe a kiemelt nemzetgazdasági ágakban, 2012

Nemzetgazdasági ág	Milliárd forint	Előző év = 100,0
Mezőgazdaság	9,3	163,2
Ipar	51,4	88,2
Kereskedelem	8,7	100,6
Szállítás és raktározás	10,8	139,1
Információ és kommunikáció	2,5	99,5
Ingtatlanügyletek	1,9	52,4
Adminisztratív szolgáltatás	1,8	51,3
Közigazgatás	4,1	100,5

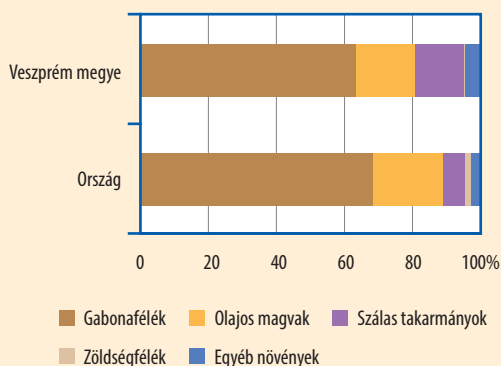
7.2. ábra A beruházások megoszlása* gazdálkodási forma szerint, 2012**7.3. ábra** A beruházások megoszlása* anyagi-műszaki összetétel szerint, 2012

* A beruházás helye szerint.

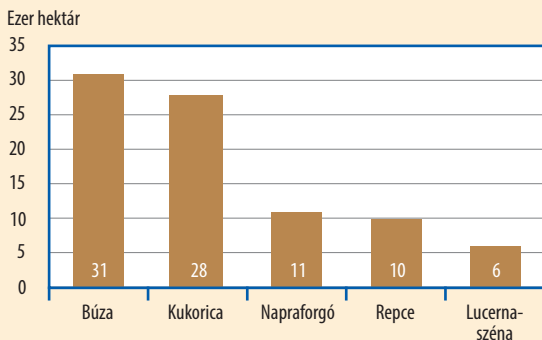
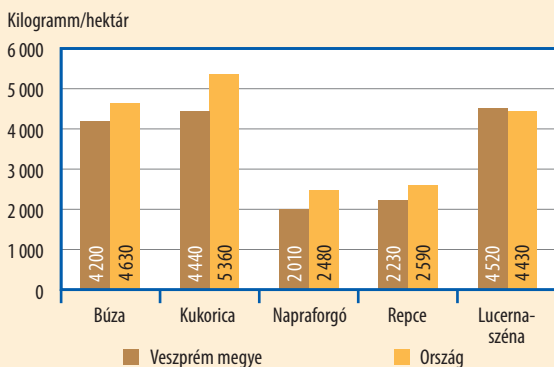
8.1. tábla A földterület művelési ágak szerint, május 31.

Művelési ág	2000	2013	
	hektár	2000=100,0	
Szántó	150 579	138 179	91,8
Konyhakert	2 960	2 940	99,3
Gyümölcsös	2 237	1 303	58,2
Szőlő	6 647	5 736	86,3
Gyep	58 764	37 803	64,3
Mezőgazdasági terület	221 187	185 961	84,1
Erdő	134 362	134 759	100,3
Nádas	1 058	2 105	199,0
Halastó	98	279	284,7
Termőterület	356 705	323 104	90,6
Művelés alól kivett terület	13 413	109 774	8-szoros
Összesen	370 118	432 878	117,0

8.1. ábra A főbb szántóföldi növénycsoportok aránya a vetésterületből, 2013. május 31.

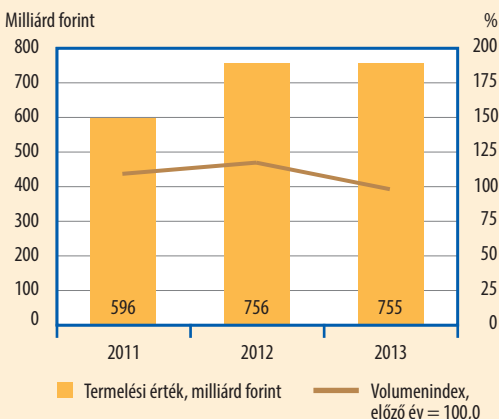

8. A mezőgazdaság aránya a bruttó hozzáadott értékből, 2012 (%)

8.2. ábra A főbb szántóföldi növények betakarított területe, 2013**8.3. ábra** A főbb szántóföldi növények termésátlaga, 2013**8.2. tábla** Az állattenyésztés főbb mutatói, 2013. december 1.

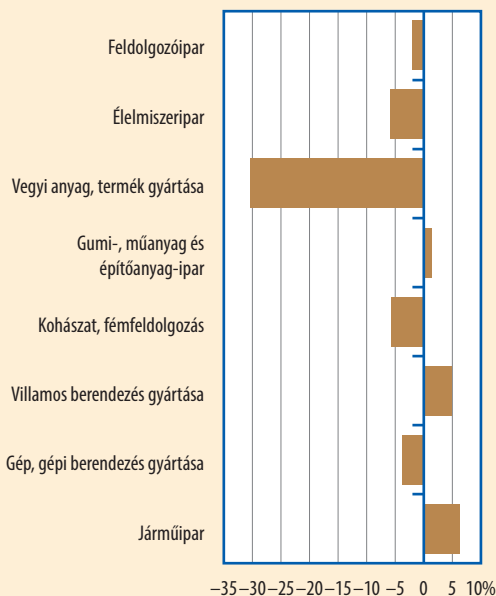
Megnevezés	Szarvasmarha	Sertés	Juh	Tyúk
Főbb gazdasági haszonállatfajok állománya				
Veszprém megye, ezer egyed	35	74	64	1 012
Az országos százalékában	4,5	2,5	5,2	3,5
Száz hektár mezőgazdasági területre jutó egyed				
Veszprém megye	19	40	34	544
Ország	14	55	23	536

9.1. ábra Az ipari termelés értéke és volumenindexe*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

9.2. ábra A főbb feldolgozóipari ágazatok termelési volumenének változása az előző évhez képest, 2013*

* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9. Egy főre jutó ipari termelés értéke, 2013*

(ezer forint)

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

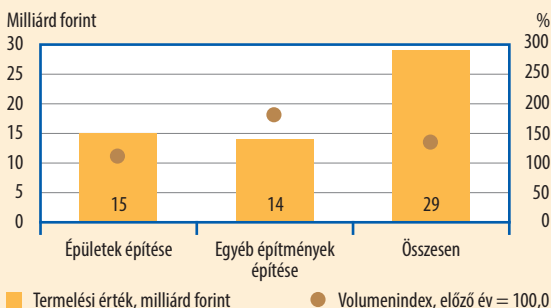
9.1. tábla A feldolgozóipar főbb ágazatainak jellemzői, 2013*

(%)

Ágazat	Termelés	Alkalmazás- ban állók	Export részaránya az összes értékesítésből
	megoszlása		
Feldolgozóipar	100,0	100,0	81
Ebből: élelmiszeripar	4,5	8,9	34,6
vegyi anyag, termék gyártása	9,5	5,1	41,0
gumi-, műanyag és építőanyag- ipar	8,5	19,5	65,9
kohászat, fémfeldolgozás	10,0	14,0	89,5
villamos berendezés gyártása	6,7	11,6	96,4
gép, gépi berendezés gyártása	5,8	7,6	85,8
járműipar	53,4	28,2	90,2

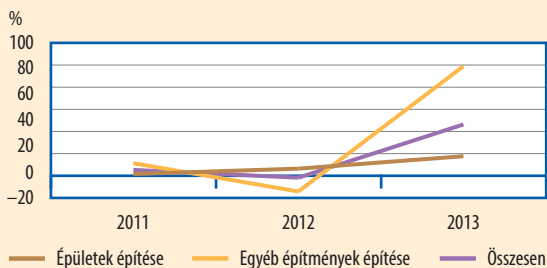
* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.3. ábra Az építőipari termelés értéke és volumenindexe, 2013*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.4. ábra Az építőipari termelés volumenének változása az előző évhez képest*

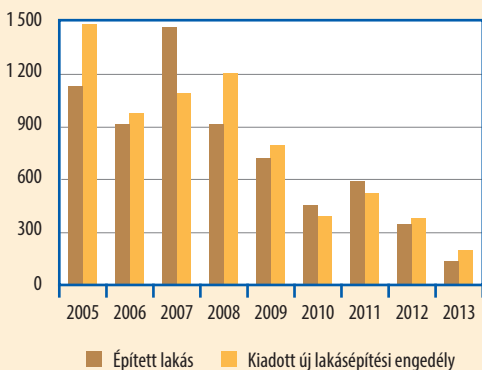

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

10.1. tábla Lakásállomány, laksűrűség, január 1.

Megnevezés	2012	2013	2014
Lakásállomány	150 674	150 308	150 425
Ebből:			
1 szobás	12 317	12 267	12 264
2 szobás	56 779	56 632	56 639
3 szobás	44 442	44 337	44 367
4 és több szobás	37 136	37 072	37 155
Száz lakásra jutó személy	235	235	232

10.1. ábra Az épített lakások és a kiadott építési engedélyek számának alakulása

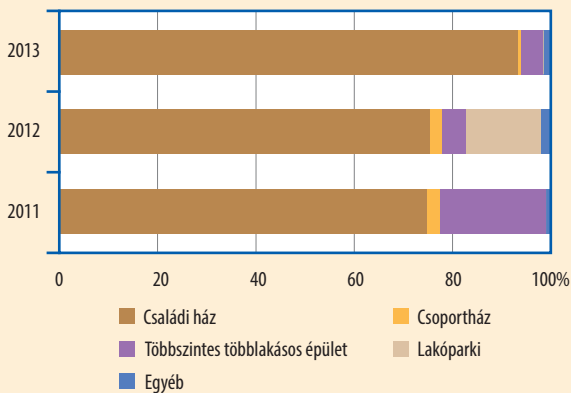
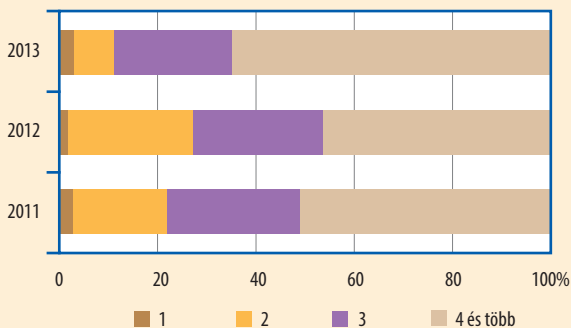
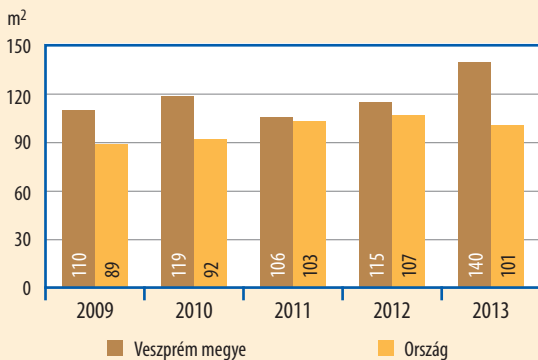

10.2. tábla Az épített és a megszűnt lakások

Megnevezés	2011	2012	2013
Épített lakások száma	589	342	134
Ebből:			
természetes személy által	455	280	126
vállalkozás által	125	61	8
Átlagos alapterület, m ²	106	115	140
Megszűnt lakások száma	257	103	17

10. Tízezer lakosra jutó épített lakás, 2013

10.2. ábra Az épített lakások megoszlása építési forma szerint**10.3. ábra** Az épített lakások megoszlása szobaszám szerint**10.4. ábra** Az épített lakások átlagos alapterülete

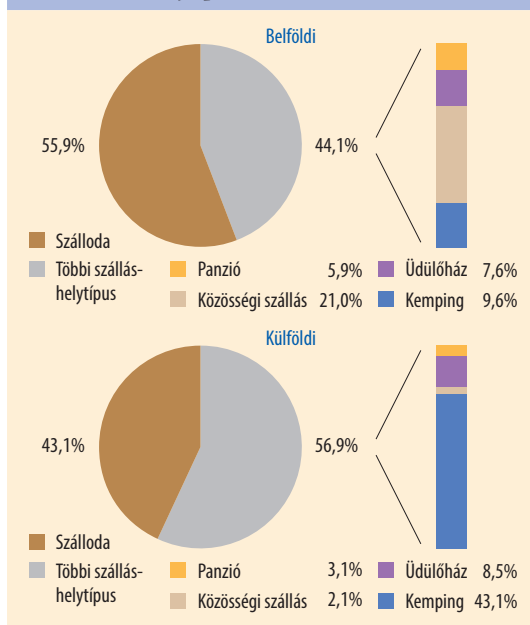
11.1. tábla A szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma

Megnevezés	2011	2012	2013
Kereskedelmi szálláshelyek			
Egységek száma ^{a)}	285	266	245
Férőhelyek száma ^{a)}	36 125	35 103	32 802
Vendégek száma	530 169	528 457	529 274
Ebből: külföldi	115 503	118 651	118 980
Vendégéjszakák száma	1 549 767	1 595 772	1 575 538
Ebből: külföldi	508 092	541 095	544 343
Egyéb szálláshelyek			
Vendéglátók száma ^{b)}	5 984	5 839	5 723
Férőhelyek száma ^{b)}	33 063	31 753	31 942
Vendégek száma	106 174	124 923	111 444
Ebből: külföldi	23 211	25 450	22 030
Vendégéjszakák száma	327 889	374 610	396 856
Ebből: külföldi	104 258	109 846	105 042

^{a)} Július 31-én.

^{b)} December 31-én.

11.1. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak szálláshelytípusok szerinti összetétele, 2013

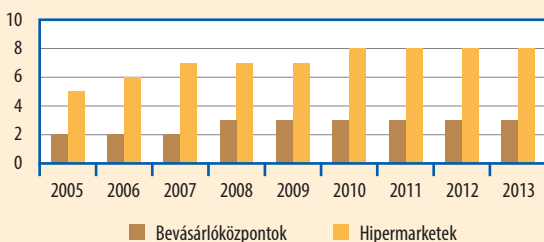
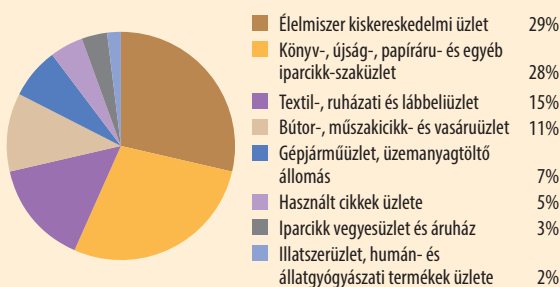

11. A férőhelyek kapacitáskihasználtsága a kereskedelmi szálláshelyeken, 2013 (%)

11.2. tábla A kiskereskedelmi üzletek adatai az év végén

Megnevezés	2011	2012	2013 ^{a)}
Száma összesen	5 573	5 735	5 520
Ebből:			
bevásárlóközpontban működő	89	79	80
hipermarketben működő	113	130	119
Alapterület összesen, ezer m²	639	652	627
Átlagos alapterület, m ²	115	114	113

^{a)} A 2013. július 1-jétől alakult nemzeti dohányboltok adatai nélkül.

11.2. ábra A bevásárlóközpontok és hipermarketek számának alakulása**11.3. ábra** A kiskereskedelmi üzletek megoszlása üzlet-típusonként, 2013. december 31.**11.3. tábla** Vendéglátóhelyek üzlettypusok szerint

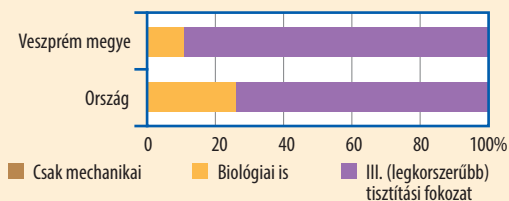
Megnevezés	2011	2012	2013
Étterem, büfé	1 375	1 416	1 395
Cukrászda	139	153	163
Italüzlet és zenés szórakozóhely	909	943	941
Munkahelyi, rendezvényi és köz- étkeztetést végző vendéglátóhely	236	236	227
Összesen	2 659	2 748	2 726

12.1. tábla Környezetvédelmi beruházások és folyó környezetvédelmi ráfordítások*

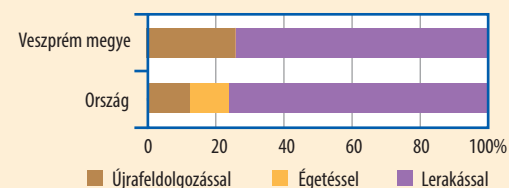
	(millió forint)		
Megnevezés	2010	2011	2012
Közvetlen beruházások	1 073	1 030	920
Integrált beruházások	247	765	301
Összesen	1 321	1 795	1 221
Szervezeton belüli, folyó ráfordítások	5 760	6 144	6 300
Külső szolgáltatóknak fizetett díjak	1 501	1 901	1 862

* A 99 főnél többet foglalkoztató gazdálkodó szervezetek esetében, a beruházó székhelye szerint.

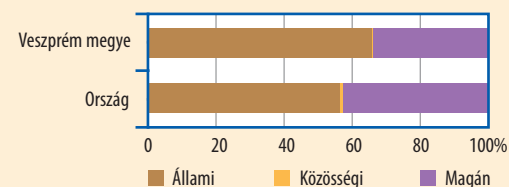
12.1. ábra A tisztított szennyvíz megoszlása tisztítási fokozat szerint, 2012

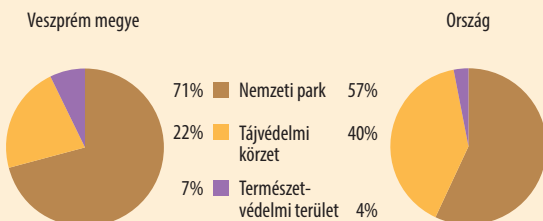
12.2. ábra A hulladék kezelése, ártalmatlanítása, 2013

12.3. ábra Az erdőterület megoszlása tulajdoni jelleg szerint, 2013

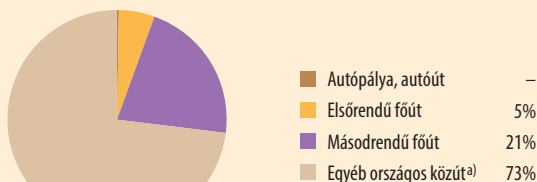
12. Ezer lakosra jutó személygépkocsi, 2013

12.4. ábra Az országos jelentőségű védett területek összetétele, 2013**12.2. tábla** Információ, kommunikáció

Megnevezés	2011	2012	2013
Postai szolgáltatóhelyek száma	156	156	157
Távbeszélő fővonalak	103 542	89 907	108 063
Ezer lakosra jutó távbeszélő fővonal	292	255	310
Kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	92 739	89 690	90 877
Ezer lakosra jutó kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	263	255	261
Internet-előfizetések száma	80 774	80 801	83 105

12.3. tábla Személygépkocsi-állomány

Megnevezés	2011	2012	2013
Személygépkocsi	111 599	113 313	115 084
Ebből: benzinüzeműek aránya, %	78	76	74
Ezer lakosra jutó személygépkocsi	315	321	330

12.5. ábra Országos közutak megoszlása útjelleg szerint, 2013

a) Összekötő, bekötő-, állomáshoz vezető, autópályára és autóútra fel-, illetve levezető út.

Veszprém megyei portré

Adottságok

„Szent Györgynek és Badacsonynak komoly fensége, s az a Balaton mintha rám nevetne, s az a nádas mintha nekem súgna-búgna, s a látásnak messze határán égnek, földnek, Bakonynak, Tihanynak, tengervíznek édes ölelkezése, bizalmas összehajlása, s mindez egymást kerülve, változtatva, kergetve, egymással összejátszva s a hátam mögött nyugvó nap arany sugarával ragyogón fölékesítve: íme, ez a kép rohanta meg lelkemet...Van-e még ily ragyogó foltja több a kerek világnak?”

Eötvös Károly: Utazás a Balaton körül

Veszprém megye a Dunántúl közepén helyezkedik el, különösen jó földrajzi és idegenforgalmi adottságai miatt az ország egyik legvonzóbb vidéke. A megye középső része a Bakony-hegység, északi része a Kisalföldhöz csatlakozik, déli részén a Balaton és a Balaton-felvidék hegyei ölelik. A Balaton-felvidék vulkanikus eredetű tanúhegyei (Badacsony, Csobánc, Szent-György-hegy) egyedülállóan értékes geológiai emlékeket rejtenek, a badacsonyi bazaltorgonák, a tihanyi gejzirkúpok, a hegyestűi kiállítóhely európai viszonylatban is ritkaságnak számítanak. A megye legmagasabb pontja a Magas-Bakonyban található Kőrös-hegy (709 m).

1. kép Kilátás a Balaton-felvidék hegyeire

2. kép Hegyesztű

Fényképezte: Rákóczi Erzsébet

A megyét délen határoló Balaton Közép-Európa legnagyobb édesvízű tava. Partszakaszának közel fele érinti a megyét, Balatonedericstől Balatonkeneséig. A 3,5 méter átlagos mélységű tó

legmélyebb pontja szintén Veszprém megyében, Tihanynál található (12 m). A „magyar tenger” és környéke páratlan nemzeti kincs, idegenforgalmi szempontból nagy vonzerőt jelent a megye számára.

Éghajlata kiegyenlített, de az erősen tagolt felszín miatt – a megye északi részén benyúló Kisalföld kivételével – kevésbé alkalmas a mezőgazdasági termelésre. A Balaton-felvidék és a Somló-hegy lejtői azonban megfelelő körülményeket biztosítanak a szőlőtermeléshez.

Kedvezőek a talaj és az éghajlati adottságok az erdők számára is. A Bakony és a Balaton-felvidék révén az ország 3. legerdősültebb megyéje, amely kiváló feltételeket biztosít az erdő- és vadgazdálkodás számára.

A megye jelentős karsztvízkészlettel rendelkezik, mely a települések ivóvíz-szükségletének kielégítésében és az ipar vízellátásában is fontos szerepet játszik.

A 4464 km²-en elterülő Veszprém megyének 216 települése van, közülük 15 város. A megye településhálózatát a közép-, illetve kisvárosok, valamint az aprófalvak jellemzik. A népesség 62%-a városokban él. Közülük legnépesebb a 61 ezer lakossal rendelkező megyeszékhely, Veszprém. Pápa, Ajka és Várpalota 20 ezer fő feletti népességgel rendelkező közép- városok. Az elmúlt években újabb települések kaptak városi rangot (Badacsonytomaj, Balatonfűzfő, Balatonkenese), ezek népessége már az ötezer főt sem éri el. A 201 község több mint felében 500 főnél, s ezen belül 35-ben 200 főnél kevesebben éltek 2013 elején. A megye legkisebb települése a mindössze 23 fős Megyer.

3. kép A veszprémi vár

4. kép A zirci ciszterci apátság

Fényképezte: Rákóczi Erzsébet

Veszprém megye az ország egyik kedveltebb idegenforgalmi célpontja, amit nemcsak a Balatonnak köszönhet. Népművészeti és természeti értékei, a Bakony erdőségei, a történelmi városok

és falvak, a híres arborétumok is jelentős vonzerőt jelentenek a turisták számára. Területének 15%-a a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság fennhatósága alá tartozó országos jelentőségű védett terület. Bemutatóhelyein, tanösvényein rengeteg ismeretre tehet szert az idelátogató. Településein ezernél több műemlék található, ezzel a 2. helyet foglalja el a megyék rangsorában. Építészeti emlékei valamennyi történelmi kort felidéznek: a Veszprém közelében fekvő Baláca római villagazdasága az ókort, Sümeg, Nagyvázsony, Csesznek várai a középkort, Veszprém, Pápa, Zirc barokk és klasszikus épületei a 18–19. század hangulatát hozzák el napjainkba. A Tihanyi-félsziget a magyar népi építészet szabadtéri múzeuma, páratlan kincse hazánkban. A megye turisztikai szlogenje – „Veszprém megye – más, mint másutt.” – valóban kifejezi a terület egyediségét.

Társadalom

Veszprém megye jelenlegi területén már az őskorban is éltek emberek. A Lovas község határában feltárt bánya (Európa legrégebbi ismert bányája) bizonyítja, hogy már 80 ezer évvel ezelőtt lakott terület volt, és rendszeresen bányásztak itt vörös festékanyagot. A római korban is igen kedvelt térség volt, erre emlékeztet a korabeli villagazdaság maradványa Baláca-pusztán. A térség igazi felvirágzása I. István uralkodása alatt következett be, hiszen Veszprém vára nem pusztán egyike volt a királyi várispánsági központoknak, hanem az egyik legfontosabb szálláshelyként működött. Ettől kezdve folyamatosan nőtt a népesség, egyre több egyházi és főúri várbirtok jött létre, majd a XIV. századra kialakult az egységes nemesi vármegye. A török pusztítása azonban rendkívüli mértékben megtizedelte a lakosságot, a lakott települések száma a XVII. század végére a korábbinak alig felére esett vissza. A települések jelentős újrászervezésére az 1720-as évektől került sor, amikor a magyarok mellett németekkel és szlovákokkal betelepített települések jöttek létre. 1785. évi adatok szerint az akkori vármegye lakossága körülbelül 140 000 fő volt, majd 1846-ra meghaladta a 212 ezret, 1870-re pedig megközelítette a 230 ezret.

Veszprém megye közel 4500 km²-es területén 2014. január 1-jén mintegy 349 ezer fő élt. Területe tíz járásra oszlik, amelyek közül a legnépesebb (több mint 82 ezer lakosával) a veszprémi. A devecseri és a sümegi járások népessége ezzel szemben mindössze 15 ezer fő. A megye lakosságának 62%-a városban, 38%-a községben él.

A lakosság száma az 1980-as évek óta folyamatosan, egyre gyorsuló ütemben csökken. A halálozások száma meghaladja a születéseket, a 2000-es évektől a megye népessége a természetes fogyásból adódóan évente 1000–1500 fővel csökkent. 2013-ban a megyében 2850 gyermek született, és 4300 lakos hunyt el, így a lakosság a természetes fogyásból eredően 1450 főt veszített. A vándorlási mozgalom színesebb képet mutat. A kétezres évek elején többen költöztek a megyébe, mint ahányan elhagyták, így a bevándorlás némileg mérsékelte a természetes fogyást. 2003-tól már az elvándorlás a jellemző. A legerőteljesebb elköltöztési hullám 2007-ben volt, amikor is több mint ezer fővel csökkent a népesség. 2013-ra ez kissé mérséklődött, 550 fővel többen költöztek el a megyéből, mint ahányan lakhelyül választották. A halálozások és az elköltözések többszámából adódóan az év során együttesen 2000 fővel, 350 ezer fő alá csökkent a megye lakossága. A megye népessége némileg öregebb, mint az országos átlag, főként a gyermekek aránya alacsonyabb. 2013-ban a lakosság 14%-a volt gyermek, míg az időseké meghaladta a 17%-ot. Száz gyermekkorúra 128 idős jutott, ami kilencel több, mint az országos érték. A férfiak átlagos életkora 2013-ban 40,3 év volt, a nőké 44,1. Mindkettő magasabb az országosnál. A születéskor várható átlagos élettartamok kedvezőek. 2012-ben egy Veszprém megyei férfi 71,70, egy nő 79,11 évre számíthatott, 0,4–0,8 évvel többre, mint az országos átlag.

A 2011-es népszámlálás adatai alapján az általános iskolai és annál alacsonyabb végzettségűek aránya nem tér el az országostól, a 10 éves és idősebb népesség 0,5%-a nem végzett el egyetlen osztályt sem, míg az általános iskolát a 15 évesek és idősebbek 96%-a fejezte be. A 18 éves és idősebb Veszprém megyei lakosság 44%-a rendelkezett érettségivel, ez 5 százalékponttal, a 25 évesek és idősebbek körében az egyetemi, főiskolai végzettségűek 15%-os aránya pedig négy százalékponttal marad el az országos értéktől.

A KSH munkaerő-felmérése alapján 2013-ban a megyében a 15–74 éves lakosságon belül 146 ezer foglalkoztatott volt, és 14 ezer munkanélküli. A foglalkoztatási ráta 53%-os értéke két százalékponttal meghaladta az országos átlagot, a megyék rangsorában (Fejér megyével megegyezően) a hatodik legkedvezőbb volt. A 8,9%-os munkanélküliségi ráta szintén kedvezőbb, mint az ország egészében, a megyék között szintén a hatodik legjobb érték.

A megyében 2012-ben összesen 170 605 adófizetőt regisztrált az adóhatóság. Az egy adófizetőre jutó személyijövedelemadó-alap 2012-ben 1 717 631 forint volt, ami 170 ezer forinttal elmaradt az országostól.

Gazdaság

2012-ben Veszprém megye folyó beszerzési áron számított bruttó hazai terméke (GDP) 706 milliárd forintot tett ki, ami az országos GDP 2,5%-a. Egy lakosra 2 millió forint jutott, ezzel a területi fejlettség megyei rangsorában Veszprém (12.) a középmezőny végéhez tartozott. A termelő ágak mindegyikében évek óta magasabb a bruttó hozzáadott érték részaránya az országosnál. Meghatározó súlyt képvisel az ipar (31%), ami elsősorban a gépipari multinacionális cégek jelenlétének köszönhető. Ezzel párhuzamosan a szolgáltatási ágak részesedése, a vendéglátás kivételével elmaradt az országostól. A mezőgazdaság 6,3%-os hozzájárulása ugyan meghaladta az országos értéket, de a vidéki átlagnál így is jóval alacsonyabb.

2013-ban a Veszprém megyei székhelyű ipari szervezeteknél az összes foglalkoztatott 36%-a, 27 ezer fő állt alkalmazásban. A megye legnagyobb árbevételű és foglalkoztató cégei ipari, elsősorban gépjárműalkatrész- és elektronikai alkatrészgyártó cégek. Mások mellett a Continental Automotive Hungary Kft., a VALEO Autóelectric Magyarország Kft., a JOST Hungária Bt., illetve a BALLUFF-Elektronika Kft.

2013-ban a megyei ipari vállalkozások 662 milliárd forint értékű terméket állítottak elő, az ország ipari termelésének 3,1%-át. Az ipari termelés és értékesítés erősen exportorientált, a külföldi eladások az összes értékesítés négyötödét tették ki. Az értékesített termékek több mint fele járműalkatrész, egytizede fémalapanyag, további 9,2%-a vegyi anyag.

2013-ban Veszprém megyében a rendkívül száraz és meleg nyár ellenére a fontosabb növények terméseredményei a vártnál kedvezőbben alakultak. Ebben nagy szerepe volt a talajban tartalékként megmaradt bőséges tavaszi esőnek, amely csökkentette az időjárásnak való kiszolgáltatottságot. A mezőgazdasági terület háromnegyedét elfoglaló szántók nagy részén (59%-án) gabonaféléket, döntően búzát és kukoricát termesztenek. A Bakony erdősegei kitűnő vad- és faállománnyal (bükkösökkel) rendelkeznek, a Balaton-felvidék pedig a több mint ezeréves szőlőkultúrájáról híres. Az ország 22 történelmi borvidékéből négy a megyében van. A balatoni borokat a Badacsonyi, a Balatonfüred-Csopaki és a Balaton-felvidéki borvidék képviseli, de itt található a híres Nagy-Somlói borvidék is.

Veszprém megyében 2012 végén 22 ezer vállalkozás működött, ezer lakosra az országosnál hárommal kevesebb, átlagosan 62 vállalkozás. A vállalkozásokat fele-fele arányban társas, illetve egyéni formában jegyezték be. A vállalkozások 99%-a kisméretű, 1–49 főt foglalkoztató szervezet, és csaknem teljes egészében 10 fő alatti mikrovállalkozás volt. Az 50–249 fős középvállalkozásokból 124-et, a legalább 250 főt foglalkoztató nagyvállalkozásokból pedig 34-et tartottak nyilván. A működő vállalkozások háromnegyede szolgáltatások nyújtására szakosodott, 8,5%-uk végzett ipari, 4,3%-uk pedig mezőgazdasági tevékenységet.

Míg Komárom-Esztergom és Fejér megyében jellemzően magas a külföldi érdekeltségű vállalkozások száma és tőkeellátottsága, addig Veszprém megyébe a kisebb tőkeerővel rendelkező cégek települtek nagy számban. Az 560 vállalkozás 152 milliárd forint külföldi tőkével rendelkezett, ami az országosnak 0,9%-a. A külföldi érdekeltségű vállalkozások több mint háromnegyedének tulajdonosi köre kizárólag külföldiekből áll. Az egyes ágazatokban a szervezetszámhoz hasonlóan a külföldi befektetések volumene is erősen koncentrált. A külföldi tőke döntő hányada (86%) az iparba, azon belül is a feldolgozóiparba került, emellett az ingatlanügyletek gazdasági ág vállalkozásainak tőkeellátottsága volt még említésre méltó, ami 6,7%-os arányt képviselt.

A Veszprém megyei gazdasági szervezetek 2013-ban 111 milliárd forint értékű beruházást valósítottak meg. Az egy lakosra jutó 316 ezer forint termelési érték az országos átlagnál 14%-kal alacsonyabb. A nemzetgazdasági ágak közül a beruházási teljesítmények legnagyobb része (69%-a) az iparhoz, azon belül is a feldolgozóiparhoz kötődött. A beruházások fő iránya a járműipar, emellett a gép, gépi berendezés gyártásba, valamint a vegyiparba investáltak nagyobb összegeket. A mezőgazdaságba 7,6%-nyi beruházás történt. A beruházások közel 2/3-át gép-, berendezés-, járműbeszerzésekre fordították, melyek kétharmada importból származott.

2013-ban Veszprém megye kereskedelmi szálláshelyein 529 ezer vendég 1 millió 576 ezer vendégéjszakát töltött el. A vendégkör közel negyötödét a belföldiek tették ki, külföldiek – elsősorban az európai kontinens országaiból – 119 ezren foglaltak szállást. A külföldi vendégek fele Németországból, Ausztriából, valamint Hollandiából érkezett, további jelentősebb (5–6%-os) részarányt a szlovák, a lengyel, a cseh és a dán látogatók képviseltek. A megyébe érkező vendégek több mint háromnegyede a

Balatonnál szállt meg. A turizmus szempontjából Balatonfüred meghatározó: a vendégek 30, a vendégéjszakák 32%-át regisztrálták a város szálláshelyein.

A megyébe látogatók csaknem hattizede szállodában foglalt szobát. A 63 Veszprém megyében működő hotel 9400 férőhelyet, a teljes megyei szállásférőhely-kapacitás 29%-át kínálta az ideérkezőknek.

1. tábla Összehasonlító fajlagos mutatószámok, 2013

Megnevezés	Veszprém megye	Közép-Dunántúl	Ország összesen
Egy lakosra számított mutatók, ezer forint			
GDP ^{a)}	2 001	2 485	2 827
Ipari termelés ^{b)}	2 150	4 518	2 391
Építőipari termelés	82	83	128
Beruházás	316	385	368
Ezer lakosra számított mutatók			
Működő vállalkozás ^{c)}	62	59	65
Regisztrált vállalkozás	148	138	171
Kereskedelmi szállásférőhely	94	46	37

a) 2012. évi előzetes adat.

b) A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások adatai telephely szerint.

c) 2012 végén.

Kiemelt értékünk

A HERENDI PORCELÁN

A porcelánt kaolin, kvarc és földpát alkotja. A Herendi Porcelán-manufaktúra által használt klasszikus európai kemény porcelán masszájának összetétele: fele kaolin, negyede-negyede földpát és kvarc. A kaolin jellemző tulajdonsága, hogy vízzel keverve képlékeny, jól formázható, a belőle formázott tárgy szárítás, illetve égetés után is megőrzi alakját. A földpát az égetés során bekövetkező tömörödést segíti elő. A kvarc szerepe kettős: egyrészt az átlátszóságot segíti elő, másrészt jelentősen befolyásolja a porcelán égetés alatti állékonyságát. A porcelángyártás során további segédanyagokat (gipszet) is felhasználnak. A gipsz köny-

nyen alakítható és faragható, kiszárítva erősen nedvszívó és megfelelő mechanikai szilárdságú anyag. A termelés első lépéseként kaolinból, kvarcból, földpátból és vízből masszát készítenek. A figurális termékekhez (szobrok, állatfigurák) gipsz öntőformát használnak, a szimmetrikus termékeket (váza, tál) kézzel formázzák. A több részből álló termékeket összeállítják (például a csésze fület kap). Az elkészült formákat száradás után zsengélik (első kiégetés). Ezután sűrített levegővel lefúvatják, hogy a legapróbb porsemcséket is eltávolítsák. A következő lépésben a tárgyat mázréteggel vonják be, majd következik a második égetés. A mázasan készre égetett porcelán a festészetre kerül. A folyamatot akár többször is megismételhetik a felvitt színek és a minőség függvényében.

Magyarországon, a konzerválódott feudális rendszer miatt későn, csak a XIX. század elején kezdtek el porcelángyártással foglalkozni. Hátrányt jelentett még, hogy az országban nem volt fellelhető a porcelán két fő összetevője a kaolin és a földpát, és beszerezni is nehezen lehetett. Ugyanakkor az 1820-as évek reformtörekvései hatására, polgári kezdeményezésre Herenden megalakult az ország második porcelángyára (az első Telkibányán).

5. kép A porcelángyár alapítója Stingl Vince és világhírvének megalapozója, Fischer Mór

Fényképezte: Rákóczi Erzsébet

A gyár fajansz- és kőedénykészítő műhelyként 1826-ban indult, Stingl Vince alapításában. Az anyagi nehézségek miatt 1839-ben a tőkeerős Fischer Mór megszerezte a kis műhelyt, korszerűsítette, hamarosan gyárszerű termelésre alkalmas manufaktúrává alakította. Egyre újabb és tökéletesebb termékekkel lépett elő, aminek eredményeként 1842-ben elnyerte a „császári, királyi kiváltságos porcelángyár” címet.

Az 1843-as gyári tűzvész után az országot elárasztó olcsó import miatt felhagyott a közönséges használati tárgyak gyártásával, és kizárólag igényes darabok készítésére tért át. Ennek hatására az 1843-as országos kiállításon aranyérmert nyert, majd az 1845-ös bécsi iparműkiállításon is remekelt. Híres kínai és európai gyárak (Meissen, Capodimonte, Bécs) termékeit kezdte imitálni, olyan magas színvonalon, hogy a magyar főúri családok rábízták készleteik pótlását.

1851-től a világot az egyre szaporodó világkiállítások tartották lázban. A herendi porcelánok már az első londoni kiállításon hatalmas sikert arattak, megalapozva ezzel világhírüket. Viktória angol királynő ekkor rendelte meg a kínai eredetű lepkés-virágos készletet, ami Viktória-minta néven ma is az egyik legkedveltebb herendi mintaként ismert az egész világon.

6. kép Porcelán teáskészlet és váza a híres Viktória-mintával

Fényképezte: Rákóczi Erzsébet

A Herendi Porcelán sikertörténete folytatódott a nemzetközi kiállításokon a XIX. század második felében és a XX. században is. Az 1862-es második londoni kiállításon bemutatták a világ akkori legnagyobb porcelántárgyát. A manufaktúra a következő évben a rossz üzletmenet miatt megszüntetett bécsi porcelángyár védett mintáinak gyártási jogát is megkapta, ezzel a gyár vevőköre is jelentősen bővült. Az 1867-es párizsi kiállítás hatalmas üzleti forgalmat eredményezett, 83 530 forint értékű áru talált gazdára. Ezután Ferenc József nemesi címet adományozott Fischer Mórnak, aki a tatai szülőház, a „Wolfhaus” nyomán felvette a Farkasházi előnevet. 1872-ben pedig udvari szállító rangot kapott a gyár.

Az 1873-as világválság Herendet is elérte. Farkasházi Fischer Mór az irányítást átadta fiainak, akik az exkluzivitást kevésbé

tartották fontosnak, emiatt a gyár 1874 végére csődbe jutott. Az eljárást 1876-ban megszüntették és a folyamatosan hanyatló gyárat végül a Fischer-utódok 1884-ben eladták az államnak. Még ebben az évben a Herendi Porcelángyár Rt. néven alakult vállalat vette át a gyárat, ami tizenegy évig részvénytársasági formában működött tovább.

A manufaktúra dicsősége 1896-tól ragyogott fel újra, amikor hazatért Farkasházi Jenő, Fischer Mór unokája, és kezébe került az irányítás. Visszatért a régi, minőségi porcelánkészítéshez, és neki köszönhető a Dunántúl első tanoncképzése is. Az 1900-as párizsi világkiállításon óriási sikert ért el „pâte-sur-pâte” technikával készült szecessziós porcelánjaival. A kevésbé üzletemberi, inkább művészi vénájú Fischer-unoka sok megrendelést kapott, de ezeket nem teljesítette, és a gyár gyorsan leépült. Az első világháború miatt 1916-tól 1920 elejéig nem volt Herenden termelés. Ezután 1923-ban ismét részvénytársasággá alakult a herendi manufaktúra. Farkasházi Jenő 1926-ban bekövetkezett halála után a cég részvényesei megszaporodtak. Két év alatt új munkáslakásokat építettek, így új szakembereket szerződtethettek. Bevezették az egész gyárban a villanyvilágítást, és ekkor alakult a múzeum őse is.

1929-től Telcs Edét kérték fel művészeti tanácsadónak. Felismerték, hogy a módosabb vevőkör elvékonyodott, és a kis- és középpolgári réteg felé nyitottak. A teás-, kávé- és étkezészetek helyett elkezdtek a kisplasztikák (állatszobrok, zsanér figurák) gyártását. Herend újra elismertté vált, 1933-ban az Országos Magyar Iparművészeti Tanács budapesti kiállításán nagydíjat nyert. Még ebben az évben a chicagói világkiállítással kezdetét vette az amerikai export. A 30-as évek második felétől visszatértek a nemzetközi sikerek. 1935-ben Brüsszelben aranyérmet, 1937-ben Párizsban pedig Grand Prix-t nyertek. Itthon az újbóli elismerést az Országos Iparművészeti Tanács kiállítótermeiben rendezett centenáriumi kiállítás jelentette.

A második világháború után 1948-ban a herendi porcelángyárat államosították. 1948–1949-ben, államközi egyeztetésekkel Herend kaolinhoz jutott. A termelés fokozódott és az üzem nagyarányú bővítése is megkezdődött. Festőműhelyeket és villanydekorató kemencéket építettek, valamint irodaház, sportpálya és múzeum is létesült. Az 1950-es évektől a tömegtermelésre, majd a 60-as években ismét a kézi festésű, kis szériájú, igényes darabok készítésére álltak át. 1976-tól két éven keresztül a tanoncképzés helyett mesterkurzust indított a gyár. 1980–1990 között a minőség és a gyártmányfejlesztés területén dinamikusan fejlődött a manufaktúra, és 1985-től külkereskedelmi jogot is szerzett.

1992-ben a gyárat privatizálták, a Herendi Porcelángyár jogutódjaként megalakult a Herendi Porcelánmanufaktúra Rt. A tulajdonosi kör negyed részben az állam, negyed részben az MRP-szervezet (Munkavállalói Résztulajdonosi Program), 50%-ban pedig a munkavállalók és a nyugdíjasok. Az új vezetés ismét a minőségre helyezte a hangsúlyt. Herend az első porcelánmanufaktúra volt a világon, amely az ISO 9001 tanúsító okirattal rendelkezett. 1996-ban átadták az első önálló, külföldön létesülő herendi márkaboltot, rá egy évvel később pedig Berlinben nyílt saját üzemeltetésű üzlet. 1999-ben felépült a manufaktúra Porcelaniuma, amely új márkabolttal, Herend porcelánművészetének kulisszatitkait is bemutató Minimanufaktúrával, étteremmel, és kávéházzal gazdagította Herendet.

7. kép A herendi porcelángyár főbejárata

*Fényképezte:
Rákóczi Erzsébet*

2001-ben elsőként Herend vezette be azt az integrált rendszert, amely három, nemzetközileg elismert szabványt, a minőségbiztosítást, a környezetvédelmit, az egészség- és munkavédelmit ötvözi. Még ebben az évben az alapítás 175. évfordulóján a Magyar Örökség díj átadásával a magyar nemzeti örökség jelentős részeként ismerték el a Herendi Porcelánmanufaktúra tevékenységét. 2007-ben 107 év után újra reprezentatív kiállítás nyílt Szentpéterváron a cárok nyári rezidenciáján. Ezt követő évben művészeti kiállítást tartottak a genfi Ariana múzeumban, és 23 év után ismét mesterképzés indult Herenden. 2009-ben Herend az első magyar művészeti kiállítóként kiállítást rendezett a moszkvai Kremlben, ahol a vendéglátóknak egy több mint kétméteres óriásvázát ajándékoztak. 2011-ben a luxusipari vállalatokat tömörítő francia nemzeti szövetség a Comité Colbert tagjai közé választotta a Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt-t.

2012 az önálló nemzetközi kiállítások éve volt. A Szlovák Nemzeti Múzeumban, az észtországi Paalmse kastélyában, a berlini Magyar Nagykövetségen, az ausztriai kismartoni Eszterházy Kastélyban és az olaszországi Laveno-Mombelloban is óriási sikert arattak egyedi termékeikkel. Mára a Herendi Porcelánmanufaktúra a világ legnagyobb porcelánmanufaktúrájaként, hagyományörző, nyereséges vállalkozásként működik.

A HERENDI PORCELÁN, MINT HUNGARIKUM

A hungarikum különleges, egyedi, jellegzetes, csak Magyarországra jellemző dolog, ami nem magyar találmány, létezik külföldi megfelelője is. A legtöbb nemzet gyűjti az önazonossághoz kapcsolódó anyagokat, amit patriotikumnak neveznek. Az érintett nemzetek vonatkozásában tehát lehet szó például italikumról, germanikumról, polonikumról. Az Európai Unióban a nyolcvanas évek végétől vált törekvéssé a regionális vagy nemzeti sajátosságok hangsúlyozása. Eleinte az eredetvédelmet kapott termékek többsége mezőgazdasághoz és az ehhez szorosan kötődő vendéglátáshoz kapcsolódott. Később bővült a kör, társadalmi, kulturális, közéleti jelenségek is bekerültek a gyűjteményekbe.

Magyarországon a besorolást hivatalosan 2012-ig nem szabályozták, addig két szempont alapján lehetett valami hungarikum. Az egyik szerint a nem magyarok mit gondolnak magyarnak, illetve a magyarok mit tartanak a kizárólag rájuk jellemző magyar vonatkozású értékeknek, termékeknek, jelenségeknek, eredményeknek. Vannak világszerte közismert hungarikumok, melyekkel azonosítják a magyarokat, mint például a téliszalámi, vagy a törkölypálinka. A magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. július 1-jével hatályba lépő XXX. törvény pontosan meghatározza, hogy mi számít hungarikumnak. Erről a törvény értelmében tanúsító védjegy került bevezetésre, ami szabályozza a gyűjteményben szereplő értékek minőségének és színvonalának folyamatos fenntartását. A hungarikumok köre nyolcféle csoportba sorolható: magyar és magyar származású személyek, művészeti alkotások, találmányok és alkotások, néprajzi hungarikumok, élelmiszerek, őshonos és nemesített állatok, őshonos és nemesített növények, valamint tájegységek. A csoportokon belül mára már több mint 40 féle hungarikum található, melyek közül az egyik legújabb a magyar akác és akácméz. A Herendi Porcelánmanufaktúra is az újak közé tartozik, a tradíció, a minőség iránti elkötelezettség, a folyamatos termékfejlesztés és az innovatív gondolkodásnak köszönhetően hivatalosan 2013 márciusában került be a gyűjteménybe.

A HERENDI PORCELÁNMANUFAKTÚRA ZRT. HELYE AZ IPARÁGBAN

A Herendi Porcelánmanufaktúra alaptevékenysége a világszínvonalú, nem építési célú kerámiatermékek, a kézzel festett luxusedények és dísztárgyak gyártása. A termékeik előállításához szükséges alapanyagokat (francia és német massa, kaolin, arany- és porcelánfesték) csaknem teljes egészében az Európai Unió tagállamaiból szerzik be. Elsősorban rendelésre gyártanak, a minőség és az ár is azt tükrözi, hogy a herendi porcelánt leginkább a legfelsőbb körök és gazdag turisták vásárolják. A gyárnak közvetlen vetélytársa nincs: a Zsolnay Porcelángyár a mérete miatt, a többi magyar manufaktúra más piaci szegmenseket szolgál ki, a külföldi porcelángyárak nagy része pedig az egyedi kézi festést matricázással helyettesíti. Világviszonylatban is egységes árak kialakítására törekszenek, árengedmény, promóciós akció nem megengedett.

8. kép

A gyár belföldi eladásait nagyrészt egy saját tulajdonú és egységes arculatú, jól kiépített, azonos kondíciókkal dolgozó márkaboltrendszeren keresztül bonyolítja. Országszerte 11 márkaboltjuk működik, Herenden kívül Budapesten, Szegeden, Pécsen, Sopronban, Kecskeméten, Szentendrén és Kőszegen. A hazai értékesítés

másik része viszonteladókon és protokolláris szerepű intézményeken keresztül történik.

A Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt. külföldön is építi saját üzemeltetésű márkabolt-hálózatát. 2013. december végén egy berlini telephellyel rendelkezett, több országban pedig exkluzív értékesítő partnerekkel dolgozik.¹⁾

Herenden az ott dolgozók számát és jövedelmi viszonyait tekintve a legmeghatározóbb munkáltató a porcelángyár. Bár

¹⁾ A szövegben található értékesítési forgalom és foglalkoztatási adatok forrása a nyilvánosan elérhető mérlegbeszámoló. www.e-beszamolo.hu

a foglalkoztatottak létszáma az elmúlt évtizedben fokozatosan csökkent, ennek ellenére 2013-ban a manufaktúra a Veszprém megyei vállalkozások rangsorában 749 fővel még így is az ötödik helyet foglalta el. A gyár jól fizető, biztos munkahelynek számít, a foglalkoztatottak havi bruttó átlagkeresete már 2000-ben 137 ezer forint volt, 2013-ban pedig meghaladta a 200 ezret.

Az értékesítési forgalmat kedvezőtlenül befolyásolta a legnagyobb piacon, az Amerikai Egyesült Államokban 2001-ben történt terrortámadás. 2002 végére jelentősen visszaesett a porcelánmanufaktúra árbevétele és nyeresége. A külföldi vendégek elmaradása miatt látványosan csökkent a belföldi boltok forgalma, az exportárbevétel visszaesését pedig a forint magas árfolyama okozta. Míg a társaság 2001-ben 7,9 milliárd forint árbevétel mellett 1,4 milliárd forint nyereséget termelt, addig 2002-ben az egymilliárd forintra kevesebb árbevétel miatt csak 325 millió eredményt értek el. A 2002. évi drasztikus csökkenés után a következő mélypontot 2008-as gazdasági válság jelentette. A kereslet-visszaesés jelei már ebben az évben érezhetőek voltak, és 2009-ben súlyosbodtak. A 3,9 milliárdos árbevétel mindössze 13,9 millió forint nyereséget hozott. De a cég szerencsésen átvészelte a válságot és 2010-ben már növekedés jelei mutatkoztak. A nyereségességet az ezt követő években sikerült fenntartani, és a 2013-as évet 4,7 milliárd forint árbevétellel és 808 millió forint nyereséggel zárták.

2013-ban az értékesítés nettó árbevételének 28%-a belföldi piacokról származott, melynek kilenczede termék-, döntően porcelánértékesítés. A gyár porcelángyártás és értékesítés mellett egyéb termékek (Moser kristályvázák, illetve Robbe & Berking ezüstműves termékek, elsősorban étkészletek) forgalmazásával és anyageladással is foglalkozik. Ezen tevékenységek kiegészítő jellegűek, az eredményesség szempontjából nem meghatározóak. A belföldi árbevétel egytizede valamilyen szolgáltatásnyújtáshoz kapcsolódott, ami magába foglalja a turisztikai tevékenységet is. Az idegenforgalmi bevételeket az 1964-ben alakult múzeum, valamint az ezredforduló előtt nyitott Minimanufaktúrát, Apicius éttermet és kávéházat magába foglaló Porcelanium épületegyüttes adja.

A gyárnak évtizedek óta rendszeres kereskedelmi kapcsolata van a világ számos országával, 2013-ban 45 országban forgalmazták termékeiket. A manufaktúra 2013. évi értékesítésének 72%-a export, az arányok a 2000-es évek elejétől lényegében nem változtak. Az exportárbevétel nagyobb hányada (60%) az EU-országokon kívüli, nagyrészt porcelánértékesítésből száрма-

zott. Az EU-országokba irányuló értékesítésen belül legnagyobb arányt az Olaszországba, illetve az Egyesült Királyságba történő szállítások képviselték. A vállalat hagyományosan legjelentősebb piacai az Egyesült Államok és Japán. E két országban realizálódott az exportárbevétel 41%-a. Ugyanakkor a feltörekvő országokban (Kína, India, Brazília) az elmúlt években mért jelentős növekedés arra utal, hogy a társaság világszerte óriási potenciállal rendelkezik.

Források:

www.lovass.hu

Hamar Imre–Dr. Kasza Sándor–Bacsa Tibor: *Veszprém megye kézikönyve I-II*. CEBA Kiadó, 1998.

Kőhegyi Orsolya: *A herendi porcelán*, Magyar Képek, 2003.

Dr. Sikota Győző: *Herendi porcelán*, Műszaki Könyvkiadó, 1970.

© Központi Statisztikai Hivatal, 2014

Felelős kiadó:
Dr. Vukovich Gabriella elnök

Készült a Tájékoztatási főosztályon,
a Veszprémi főosztály közreműködésével

Főosztályvezetők:
Freid Mónika, Szántó Balázs

Felelős szerkesztő:
Retz Tamás

Szerzők:
Baunok László, Cserta Orsolya, Domonkos Ágnes,
Dr. Mucs né Madar Katalin, Fiauschné Rákóczi Erzsébet,
Lanszkiné Magyar Csilla, Sinkovics Katalin

Technikai előkészítés:
Némethné Csehi Tünde

Kiadványterv:
Gyulai Katalin

Kézirat lezárva: 2014. szeptember

Internet: <http://www.ksh.hu>

Borítóterv: Lounge Kft.

Nyomdai kivitelezés: Xerox Magyarország Kft. – 2014.083